PUNCTUL CENTRAL

Alexandru Călinescu

«Cu violenţă şi iubire / apropie-te / de punctul central / ascultă / materia / aşa cum doctorul ascultă / plămînul roz / aşază-te în firida aceea / în locul acela vital», scrie Irina Mavrodin în unul din textele din volumul *Picătura de ploaie* (Cartea Românească, 1987). Tema revine şi în alte poeme: «Acolo / mă întorc mereu / către acel punct central / din care creşte / un negru şi / roşu copac»; «Un creion / înaintează / pe hîrtie / caută lent / cu încăpăţînată / răbdare / punctul care alunecă / se rostogoleşte / peste dealuri / prin văi / se cufundă / către miezul nopţii». Punctul central: inimă a materiei şi a cosmosului, întretăiere a fiinţei şi nefiinţei, nucleu al creaţiei, al operei. Obsesie puternică, implicînd o «veşnică reîntoarcere», tema apare în cărţile Irinei Mavrodin şi ca element de strategie scripturală; volumul de eseuri apărut în 1986 se intitulează tocmai *Punctul central* (Editura Eminescu) şi este pus sub semnul unei fraze din Blanchot: «A scrie înseamnă a găsi acest punct». Dintr-o perspectivă poetică şi poietică, arată autoarea, punctul central este un loc de convergenţă «către care tind a se întîlni două acţiuni: cea a autorului pe cale de a-şi instaura opera, cea a cititorului (...), el însuşi, la modul său specific, instaurator de operă prin actul lecturii». Întîlnirea dintre autor şi cititor se produce atît într-un timp concret, situat istoric, cît şi într-unul abstract, cînd se încearcă atingerea unei ideale convergenţe între facere creatoare şi lectură, operaţie (scenariu) de natură fantasmatică. În interiorul operei, punctul central reflectă tensiunea dintre univocitate şi ambiguitate, literatura modernă caracterizîndu-se prin căutarea conştientă a pluricentrismului, a descentrării.

Această poetică, Irina Mavrodin o «testează» în eseuri şi studii ce se ocupă de opere de cea mai variată factură: jurnalul lui Amiel, biografiile lui Maurois, tratatul lui Buffon, studiul lui Paul Ricoeur *Metafora vie*, romanul lui Eco, *Numele trandafirului*, scrierile lui

BDD-A4933 © 2004 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:05 UTC)

Taine, proza fantastică, etc. Nu întîmplător, Flaubert este unul din autorii preferați. Corespondența – caz bizar, unic de corespondență «impersonală», **omul** Flaubert fiind pus în umbră de **autor** – însemnările de călătorie, *Bouvard şi Pécuchet* – text revelator pentru o posibilă «poetică a hazardului», text deliberat referențial dar totodată «carte despre nimic», *Dicționarul de idei primite de-a gata*; voi transcrie această admirabilă caracterizare concluzivă: «Îngemănate, *Bouvard şi Pécuchet* şi *Dicționarul de idei primite de-a gata* sînt, în imanența lor, o teorie a intertextualității *in actu* cum nu mai cunoaşte literatura lumii. Dusă pînă la ultimele limite şi dincolo de acestea. Este textul cu vocația autofagiei. « Orice cuvînt, aici, este cuvîntul-care-a-mai-fost-spus-odată, stîrnind, în toate direcțiile, mii de ecouri, anihilat de vacarmul secular al cunoaşterii. În această lectură, *Punctul central* se prăbuşeşte într-un hău pe care scrie: *vanitas vanitatum*».

Frapant este caracterul tot mai personal, mai asumat subiectiv al paginii critice: nu lipsesc confesiunile, reconstituirea momentelor de exaltare, de comuniune sau de îndoială pe care le produce contactul cu opera, invitațiile la dialog, la re-scriere adresate cititorului. Preluîndu-i termenii, aş spune că scrisul Irinei Mavrodin se distinge prin această încercare de a realiza o osmoză între discursul critic şi discursul literar, între impersonalitate şi subiectivitate, între descriere neutră, rece şi patetică implicare.

Cred, de aceea, că putem reveni în modul cel mai firesc la volumele de poeme**.** Poeta «textualizează», pune în oglindă însăşi facerea textului: «Cum este cu putință / această respirație / în cinci versuri / tot ce urmează / e în plus». Trăirile, sentimentele se confundă cu actul comunicării poetice. Evidentă este pendularea între abstract şi concret, între lumea conceptelor şi aceea a lucrurilor, a obiectelor banale; cromatica e elementară, puternic contrastantă, senzațiile sînt cînd violente, cînd surdinizate, ezitante, abia distincte în ceața memoriei afective. Poeta epurează şi îndiguie materia verbală, vizează maxima concentrare, practică elipsa şi sugestia. E o poezie în care privilegiate sînt suspendarea sensului, ambiguitatea, ezitarea: «Să prindem cu un ac / fluturele / pe această hîrtie / să-l cufundăm / în nesfîrşita agonie / nici aşa / şi nici altfel / dar cum». Punctul central al actului creator trebuie căutat în starea de tensiune între, pe de o parte, sentimentul de jubilație provocat de luarea în stăpînire a cuvintelor şi, pe de alta, invocarea nostalgică a realului, a cărui concretețe şi a cărui bogăție de senzații rămîn, în fapt, inexprimabile: «Cîtă bucurie / cîtă nebunie / să faci / litere rotunde / pe hîrtie / să le desprinzi apoi uşor / să le înfigi în pămînt / să le usuci în vînt / cuvînt de cuvînt / nimenea nu trebuie să ştie / cum le-ai dat miros / de iarbă şi iasomie».

BDD-A4933 © 2004 Editura Universității din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:05 UTC)